

PSA_048:
klinická psychologie II.

SEMINÁŘ:

PSYCHOSOMATIKA

(JS 2016)

Mgr. Bc. Lenka ŠTURMOVÁ

330186

Psychologický ústav FF MU

Sexuologické oddělení FN Brno

Oddělení klinické psychologie FN Brno

OSNOVA SEMINÁŘE:

- ▶ ÚVOD
- ▶ TEST
- ▶ TEORETICKÝ RÁMEC
 - ▶ CO JE PSYCHOSOMATIKA
 - ▶ ZÁKLADNÍ DIAGNOSTICKÉ OKRUHY
- ▶ PŘEDSTAVENÍ PRÁCE PSYCHOLOGA NA SOMATICKÉM ODDĚLENÍ
- ▶ KAZUISTIKY

PREFEROVANÝ PRŮBĚH SEMINÁŘE:

- ▶ DISKUSE
- ▶ OTÁZKY V PRŮBĚHU SEMINÁŘE

ÚVOD

- ▶ VAŠE PŘEDSTAVA PSYCHOSOMATICKÉHO VLIVU?
- ▶ VAŠE ZKUŠENOSTI S PSYCHOSOMATIKOU?
- ▶ MÉ ZKUŠENOSTI...
 - ▶ konziliární psycholog FN Brno (Chirurgická klinika)

Your body hears everything
your mind says

Naomi Judd

Dr. *Mélanie DesChâtelets*
NEUROLOGE PSYCHIA

WWW.DRDESCHAT.COM

CO JE PSYCHOSOMATIKA

- ▶ Věda zabývající se souvislostí psychických a fyzických dějů
 - ▶ poměr je různý - dle onemocnění i dle osobnosti (stejně onemocnění u někoho více psychické, u někoho více fyzické)
 - ▶ Bio-psycho-sociální etiologie onemocnění:
 - ▶ na vzniku každého onemocnění se podílí v různé míře vlivy somatické, psychické i sociální
 - ▶ = každé onemocnění je v širším slova smyslu psychosomatické
- ▶ V dětství větší propojenost duševního a tělesného - tělesné příznaky prostředkem komunikace - řeč těla
- ▶ Symptom jako „zisk“ (např. při chronických stavech) - zjistit k čemu symptom slouží, co jím pac. získává (sekundární zisky)??

2 základní přístupy v psychosomaticke:

1. Stresový model

- ▶ Stres jako biologická reakce (osa hypotalamus-hypofýza-nadledviny)
- ▶ Příprava organismu na fyzickou zátěž, u člověka i jako reakce na psychickou zátěž - nedojde k výdeji energie - neurovegetativní labilita

2. Psychodynamický model

- ▶ Nevědomý neodreagovaný intrapsychický konflikt z dětství se projevuje poruchou funkce vnitřních orgánů, tělesným příznakem (konverze)
- ▶ Anální modus (symbolika zadržování, vydávání), orální modus (symbolika přijímání a odmítání)

DG. S PSYCHOSOMATICKÝM PODKLADEM

▶ SOMATOFORNÍ PORUCHY (+DISOCIATIVNÍ, KONVERZNÍ PORUCHY)

vs.

▶ PSYCHOSOMATIKA V JEDNOTLIVÝCH LÉKAŘSKÝCH ODVĚTVÍCH

- ▶ GASTROENTEROLOGIE (**žaludeční vředy**, žlučnickové kameny, psychogenní zvracení, funkční žaludeční dyspepsie, zácpa, **syndrom dráždivého tračníku**, Crohnova choroba, ulcerózní kolitida...)
- ▶ ONKOLOGIE (nádory tlustého střeva, konečníku, pankreatu ...)
- ▶ GYNEKOLOGIE, PORODNICTVÍ (amenorhea, funkční sterilita, alergie na sperma...)
- ▶ IMUNOLOGIE (snížení imunity, alergie, únavový syndrom...)
- ▶ PEDIATRIE (psychogenní zvracení, enuréza, enkopréza, bolesti břicha, psychogenní horečka, psychogenní kašel, atopický ekzém, **astma bronchiale**, **neurogení dermatitis**, PPP...)
- ▶ KARDIOLOGIE (**ischemická choroba srdeční**, **esenciální hypertenze**, infarkt myokardu...)
- ▶ REVMATOLOGIE (revmatoidní artritida, Morbus Bechtěrev...)
- ▶ ENDOKRINOLOGIE (**hyperthyreóza**, **diabetes mellitus**..)
- ▶ FYZIOTERAPIE (bolesti)

tzv. „velká psychosomatická onemocnění“

VYROVNÁVÁNÍ SE S NEMOCÍ

▶ COPING / OBRANNÉ MECHANISMY / SOMATIZACE

- ▶ **Coping:** strategie zvládání náročné situace
 - ▶ Behaviorální - nácvik relaxace, cvičení, zvýšený pohyb, metody vybíjení vzteku, hledání psychologické podpory v okolí... hledání řešení, informací o léčbě, rad...
 - ▶ Kognitivní - přehodnocování situace, snížení významu problému aj.
 - ▶ Rozptylující - provádění příjemných činností umožňující úlevu od problém, pocit kontroly, schopnost ovlivňovat sám běh událostí
 - ▶ Redukce emocí - ventilace emocí, pozitivní přerámování, dekatastrofizace, přijetí zodpovědnosti („vyléčím se x vylečte mě“)
- ▶ **Obrany:** pokud copingové strategie nefungují
 - ▶ Regrese, pasivita, agresivita, přenesení afektu, vyhnutí, útěk, zlehčování, racionalizace, potlačování... **SOMATIZACE**
 - ▶ Někdy adaptivní (např. popření - chrání před depresí, motivuje k léčbě), maladaptivní pokud narušuje compliance
 - ▶ Kdy konfrontace s realitou???

VYROVNÁVÁNÍ SE S NEMOCÍ

▶ FAKTORY

- ▶ PATOGENNÍ: zabřednutí do nemoci, vzdání boje, využívání nemoci, zneužívání léků, užívání alkoholu...
- ▶ LÉČIVÉ: relaxace, sugesce, placebo, přijetí onemocnění, smysl léčby, motivace, vůle, interpersonální podpora

Co ovlivňuje vyrovnávání se s nemocí u jednotlivce?

- ▶ obecná kapacita odolávat zátěži
- ▶ zralost
- ▶ úroveň kognitivních funkcí
- ▶ míra opory
- ▶ předchozí zkušenost s traumatem
- ▶ osobnostní rysy
- ▶ přítomnost osobnostní patologie
- ▶ psychiatrická komorbidita

NEMOC JAKO PSYCHICKÉ TRAUMA

- ▶ V důsledku působení extrémně silného zážitku
- ▶ Charakteristiky:
 - ▶ Příčina přichází z vnějšku
 - ▶ Je extrémně děsivá
 - ▶ Navozuje prožitek ohrožení života
 - ▶ Navozuje pocity bezmoci (pocit ztráty moci a vlivu)
 - ▶ Vyžaduje adaptační a kompenzační mechanismy
- ▶ Primární emoce: úzkost
- ▶ ... to vede k zúžení apercepce (vnímání reality je zúženo, obranné chování, které není pod volní kontrolou)

OBRANNÉ REAKCE

▶ TYPU A - SYMPATIKOVÁ REAKCE

Aktivní reakce - útěk x útok

- ▶ Svalové napětí
- ▶ Psychomotorický neklid
- ▶ Zvýšené fyziologické funkce
- ▶ Převažují emoce smutku nebo zlosti
- ▶ Paradoxní reakce - smích ve vážné situaci
- ▶ Výrazná mimika
- ▶ Třes rukou
- ▶ Kontrola okolí, těkavost

▶ TYPU B - PARASYMPATIKOVÁ REAKCE

Pasivní reakce - reakce „mrtvý brouk“

- ▶ Ztuhlost, strnulost, „zamrznutí“
- ▶ Nekoordinované pohyby
- ▶ Zblednutí, chladné periferie
- ▶ Zpomalené fyziologických procesů
- ▶ Maskovitá mimika
- ▶ Snížení citlivosti těla
- ▶ Pocity derealizace, depersonalizace, introvertní ladění
- ▶ Minimální oční kontakt
- ▶ Vyakcentovaná forma: mdloby, disociace

Často přehlíženo!! - „bezproblémová pac.“

PRÁCE PSYCHOLOGA NA SOMATICKÉM ODDĚLENÍ FN BRNO

- PRAKTICKÉ ZKUŠENOSTI -

▶ KRIZOVÁ INTERVENCE

- ▶ zvládání úzkosti, strachu, deprese, hněvu, agrese, truchlení, bolesti, fáze zpracování nemoci, komplikace při léčbě (delirium aj.), zvyšování compliance, strach ze smrti, péče o umírající, blízké a pozůstalé... vztah...
- ▶ edukace, poradenství, terapie, komunikační „mediátor“ (lékař/pacient)...
- ▶ Bezpečný prostor, zrcadlení emocí, ujištění o „normalitě“ prožívání, grounding...
 - ▶ Pozn.: Nezahltit pac. vlastní emoční reakcí!!!

▶ PSDG.

- ▶ KOMPLEXNÍ (zhodnocení vhodnosti transplantace)
- ▶ SCREENING KOGNITIVNÍCH FUNKCÍ (MMSE, ACE-R)
- ▶ NEUROPSYCHOLOGICKÁ DG. BATERIE

KAZUISTIKY...

OTÁZKY

LITERATURA

- ▶ TRESS, Wolfgang, Johannes KRUSSE a Jürgen OTT. *Základní psychosomatická péče*. Translated by Lubor Špís. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008. 394 s. ISBN 9788073673093.
- ▶ *Psychosomatika : celostný pohled na zdraví těla a duše*. Edited by Gerhard Danzer - Renata Höllgeová. 1. vyd. Praha: Portál, 2001. 244 s. ISBN 80-7178-456-7.
- ▶ BAŠTECKÝ, Jaroslav, Jiří ŠAVLÍK a Jiří ŠIMEK. *Psychosomatická medicína*. Praha: Grada, 1993. 363 s. ISBN 80-7169-031-7.
- ▶ PRAŠKO, Ján a kol. *Psychické problémy u somaticky nemocných a základy lékařské psychologie*. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2010
- ▶ KLÍMOVÁ, Jarmila, FIALOVÁ, Michaela. *Proč (a jak) psychosomatika funguje? Nemoc začíná v hlavě?* Praha: Progressive consulting, v.o.s., 2015.

